

00YR00150

SKUP 1999 – 40

Prosjekt: Wonderboy i gråsonen
Medarbeider: Else Barratt-Due
Publikasjon: NRK P2
Publisert: August 1999
Medium: Radio
Tema: Retts- og kriminal

NRK (Norwegian Broadcasting Corp.),
Drama- and Feature Dept.
N-0340 OSLO, Norway
Tel.: +47 23048852, Fax: +47 23047088
E-mail: else.barratt.due@nrk.no

Oslo 18.1.00

Forslag til SKUP-prisen 1999

Sender herved inn radiodokumentaren

" WONDERBOY I GRÅSONEN. En meklers liv – fra finanskinge til fengselsfugl."

som forslag til SKUP-prisen 1999. Dette programmet ble sendt første gang 29.8.99 med reprise 30.8.99. Det ble så sendt igjen 7.11.99.

Programmet er laget av undertegnede, Else Barratt-Due. Jeg jobber til daglig i Drama – og dokumentarredaksjonen i NRK P2.

METODERAPPORT

I dette programmet ønsket vedkommende det handler om, som hadde vært en kjent finansmann, å fremstå anonymt. I denne rapporten har jeg imidlertid valgt å bruke hans navn. Dette skyldes at avisenes førstesideoppslag i forbindelse med sendingen skrev hvem det var programmet handlet om, samt hadde bilde av ham. Det er derfor ingen hemmelighet lenger hvem han er, selv om det ikke blir sagt i programmet. Undertegnede er den eneste kontakten vedkommende ønsket å ha med mediene.

Utgangspunktet – idéen som startet det hele:

Utgangspunktet for programmet var: Samvittighet - og samfunnsmoral.

Jeg tenkte i denne sammenheng ikke på den tradisjonelle dårlige samvittigheten som å ikke strekke til som god mor etc., men mere om tiden vi lever i, om markedskrefter som tillater alt.

Da jeg i 1997 begynte å følge med på saken om Bengt Almgren og konkursen i NOKA Securities, ble jeg nysgjerrig på hvem denne mannen egentlig var. Han hadde forsøkt å skjule et stort tap ved å utføre såkalte short-salg, dvs.han hadde solgt aksjer før han faktisk hadde dem. Akkseutviklingen førte etter hvert til at tapet økte til ca.130 millioner kroner, og i april 1997 meldte han seg for Økokrim. Han hadde ført revisor og styret i bedriften bak lyset og skrevet falske underskrifter. Han sa seg skyldig på alle tiltalepunkter som lød på grovt bedrageri, grovt underslag og dokumentfalsk. Selv sa han at han hadde uflaks. Det å gå fra gråsonen og over til lovbrudd gjøres hele tiden, det er bare om å gjøre å skjule det til det hele retter seg opp. Som han sa til påtalemyndighetene: "Hadde bare kursen på Ericsson-askjene gått den andre veien hadde jeg aldri sittet her." Han var m.a.o. ingen angrende synder. Han fikk en dom på 4 ½ år.

Sentral problemstilling ved starten av prosjektet:

Før jeg gikk i gang med å lage programmet, skrev jeg en begrunnelse til redaksjonen i NRK om hvorfor jeg ønsket å lage dette programmet, og utdypet selve problemstillingen slik:

"Med dette programmet ønsker jeg ikke å moralisere, men at lytterne skal tenke selv/dømme selv. Jeg tror egentlig at Almgren representerer noe alment som alle vil kjenne igjen. Det han har gjort er bare" å gå hele veien." Han mener selv at alle bryter loven rett som det er, men i mindre målestokk. Jeg er interessert i ham som en som beretter hvordan denne verden ser ut "der ute", altså i den økonomiske/kapitalistiske transaksjons-verden. En verden som i svært stor grad er en del av vår kultur, og som i mye større grad enn jeg tror vi egentlig fatter er dagsordensettere for våre verdier. Man kan vel spørre seg om Gekko i filmen "Wall street" har rett når han sier at" vi ikke lever i et demokrati, at grådighet er det som styrer verden." Jeg er opptatt av valgene han tar, motivasjonene for dem, hva som betyr noe for ham egentlig, forhold til andre mennesker, hans egne barn, innlevelse med andre, samvittighet osv. Gjennom Nokas konkurs raste mange kunder med ham. Hva tenker han om det, går det innpå ham. Jeg er altså opptatt av å bruke et menneske-materiale for forsøksvis å prøve å si noe om vår kultur, som jeg igjen mener kan avdekke en side av den som jeg mener vi bør vite mer om."

Beskrivelse av organiseringen av arbeidet:

Tilnærming:

Jeg ringte Bengt Almgren første gang på nyåret 1998. Han var høflig, men bestemt avvisende. Han var lei av journalister og ønsket å holde en lav medieprofil. Jo mindre skriverier om ham, jo bedre. Jeg fortalte ham at dette programmet ikke skulle "grafse" i hans skandale, men la ham få fortelle sin historie selv, i lys av den kulturen vi alle er en del av og som vi alle bør vite mest mulig om. Det skulle dessuten være på radio, ikke TV. Han var like avvisende, men sa at jeg kunne ringe ham noen uker senere. Dette gjentok seg tre- fire ganger. Han ville ikke la seg intervju, men sa allikevel at jeg kunne ringe igjen. Etter en lengre periode gikk han så med på å komme til mitt kontor i NRK for å treffe meg, uten å forplikte seg til å være med på programmet.

Vi hadde et møte hvor jeg fikk redegjort for mine tanker og idéer mer utførlig for ham. Etter dette møte var han heller ikke helt sikker på om han ville bli med på programmet, og ba meg skrive ned for ham selve problemstillingen jeg ønsket å komme inn på. Jeg sendte ham dette, og etter noen ukers betenkningstid sa han at han kunne være med, men på den betingelse at han skulle være anonym, dvs. at hans navn ikke skulle nevnes i programmet, ei heller navn på selskap etc. i forbindelse med konkursen. Det var altså ikke snakk om å fordreie stemmen hans eller lignende, men kun å utelate navn.

Gjennomføring:

Vi bestemte at vi skulle starte opptak så snart som mulig for å se hvor mye vi kunne få gjort for han skulle begynne å sone, men da han ble innkalt svært raskt til soning ble opptakene gjort på Krogsrud arbeidskoloni, hvor jeg besøkte ham og gjorde opptak 5 ganger. (Opptakene ble gjort i perioden høsten '98, vinteren '99). I alt ble det ca. ti timers opptak.

Jeg hadde satt meg grundig inn i NOKA Securities konkursen før jeg startet opptak. Jeg hadde også funnet materiale om Almgren fra hans tidligere suksesser som finansmann. På internett var alle artiklene fra konkursen og saken lett tilgjengelig, i tillegg til mye stoff fra hans tidligere liv i finansverdenen. Jeg tok kontakt med flere journalister som jobbet med økonomi samt med Økokrim for å få utdypet bilde av ham og saken. For å forstå hans handlemåter, var det svært nødvendig for meg å forsøke å forstå megleryrke og de motivasjonene som driver en i et slikt arbeide.

Opptakene ble som nevnt gjort på Krogsrud arbeidskoloni på et lite besøksrom. Jeg benyttet en dat-spiller, og gjorde opptakene selv. Almgren snakker mye og fort, er intelligent og har mye energi. Jeg fant fort ut at det ikke var noe problem å fylle tid på en kassett med hans stemme. Problemet var mer å få ham til å snakke om de tingene jeg faktisk var interessert i, nemlig tanker, følelser og motivasjoner underveis mot dette han selv kaller sitt livs katastrofe. Det tok meg derfor to besøk før jeg klarte å bryte isen, dvs. få ham til å fortelle om det vesentlige som gjaldt annet utover de helt konkrete hendelsene i forbindelse med konkursen.

Etter hvert besøk på Krogsrud ble opptakene analysert umiddelbart, samt loggført med tidskoder. Det utkrystalliserte seg etterhvert enkelte gjennomgangstemaer, som alle ble en del av hans historie, hans liv: Barndom/skole/hjem, utdannelse, jobber, familie/venner, transaksjoner/gråsonen, katastrofen, forbryter/moral, ofrene, framtiden/planer etc. En viktig del av jobben besto i å lytte seg fram til de stedene der han hadde snakket klarest om disse forholdene. Den største utfordringen ble så å sette disse bitene sammen på best mulig måte. Hans liv fra begynnelsen som barn på Ullern og videre fram til i dag, ble selve rammen i programmet.

I forbindelse med dette ble min kompetanse¹, i sammenheng med "det å fortelle en historie" og med det å tilordne fortellingen dramaturgisk til et radioformat, viktig. 10 timers opptak skulle bli en "fortelling" på 43 minutter. Dette innebar ca. to ukers bearbeiding av det innhentede materiale, før selve redigeringsperioden som løp over tre uker. (Våren '99)

Problemstillingen jeg hadde i utgangspunktet ble ikke forandret underveis, og jeg fikk laget et program som inneholdt de spørsmålene jeg hadde stilt meg. Den største utfordringen ble som nevnt å redigere opptakene slik at problemstillingen ble synlig og tilgjengelig for lytteren. Det er derfor mye interessant materiale fra opptakene som jeg i denne omgang og innenfor dette programmets rammer måtte utelate.

¹ Jeg er utdannet teaterinstruktør og jobber til daglig i Radioteatret NRK, som dramaturg og instruktør, men lager altså også dokumentarer.

Programmets endelige form:

Som nevnt så snakker Bengt Almgren mye og fort, og jeg innså at det var nødvendig for programmet at hans talestrøm ble brutt opp med noe annet. Beatles-sangen "The Long and Winding Road," i ulike utgaver, var et valg i forhold til innhold og Almgrens referanse til gruppen The Beatles. Jeg brukte også scener fra opptakssituasjonen der jeg selv som intervjuer høres i samtale med Almgren. I tillegg til å synliggjøre radiomediet ved å kommentere opptakssituasjonen, var disse scenene dramaturgiske hjelpemidler i det de fungerte som et brudd fra Almgrens monologer, som skifte av tema, i tillegg til å gi programmet variasjon i tempo og rytme.

Oslo 18.1.00

Els Barratt-Due
Else Barratt-Due

Vedlegg:

"Wonderboy i gråsonen" på CD

Pressemelding fra redaksjonen

Avisoppslag i forbindelse med sending